

ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΧΡΕΟΣ

Σκεφτείτε πως κανένα μέγεθος όχι μόνο στο πεδίο της οικονομίας αλλά και της κοινωνικής καθημερινότητας, δεν πηγαινει μόνο του. Συνδυάζεται και εξαρτάται από πολλά άλλα μεγέθη σε ένα πλαίσιο συνεχών σχέσεων αλληλεξάρτησης. Τα ζεύγη σχέσεων και οι σειρές ομάδας ζευγών βρίσκονται πάντα σε κίνηση η οποία είτε προσθέτει είτε αφαιρεί περιεχόμενο από τα συνιστώντα μέρη τους.

Το ίδιο συμβαίνει και με τη συγκεκριμένη περίπτωση της ελληνικού χρέους. Αυτό είναι άμεσα καθοριζόμενο, ως εξαρτημένη μεταβλητή από το δημοσιονομικό έλλειμμα.

Το έλλειμμα με τη σειρά του είναι εξαρτώμενο από τις δημόσιες δαπάνες και τα κρατικά έσοδα που σχηματίζουν σχέσεις πρωτεύοντος και δευτερεύοντος. Η θετική ή αρνητική ισορροπία του κρατικού προϋπολογισμού **B**, ως πλεόνασμα ή έλλειμμα, αντίστοιχα, είναι συνδεδεμένη τουλάχιστον με τρεις παράγοντες:

α) την αξία των παραγωγικών εισροών – εκροών **Y** σε μια καθορισμένη χρονική περίοδο t

β) το ύψος των φορολογικών εσόδων **T**

γ) την ποιοτική σύνθεση του πληθυσμού με βάση την οποία αναλαμβάνονται υποχρεώσεις δημοσίων δαπανών **G**.

δ) σε όλα τα παραπάνω προστίθενται και μη οικονομικοί λόγοι όπως είναι οι πολιτικές σκοπιμότητες της ψηφοθηρίας του πολιτικού προσωπικού **Z**.

Συνεπώς το αποτέλεσμα του κρατικού προϋπολογισμού θα μπορούσε να εκφραστεί ως συνάρτηση όλων των πιο πάνω μεταβλητών:

$$B = T - G - Z \quad (1)$$

Τα έσοδα από φόρους είναι άμεσα συνδεδεμένα με την αξία εισροών – εκροών μέσω της σχέσης:

$$T = d Y \quad (2), \text{ όπου } d \text{ είναι ο συντελεστής φορολογικής επιβάρυνσης.}$$

Η σχέση (1) μπορεί λοιπόν να πάρει την μορφή:

$$B = dY - G - Z \quad (3)$$

Κάθε μία από τις παραπάνω μεταβλητές είναι συνάρτηση μιας σειράς άλλων μεταβλητών.

Το Y , η αξία των εισροών – εκροών είναι το αποτέλεσμα της παραγωγικής δραστηριότητας στη διάρκεια ενός έτους. Οι παράγοντες που το καθορίζουν είναι πολλοί, εσωτερικοί και εξωτερικοί. Ως εσωτερικούς θα προσδιορίζαμε τις επενδύσεις I , το επιτόκιο r , και τα κρατικά έξοδα

G

.

Ως εξωτερικό παράγοντα, θα προσδιορίσουμε, το ρυθμό μεταβολής του παγκόσμιου ΑΕΠ D .

$$\text{Άρα η συνάρτηση της αξίας των εισροών – εκροών είναι } Y = I(1+r+D) + G + Z \quad (4)$$

Όπως είναι ευρύτερα γνωστό όμως, το ύψος των φορολογικών εσόδων, δεν είναι στην πραγματικότητα αυτό που θα έπρεπε να είναι, μιας και εμφανίζεται μειωμένο τόσο από την ύπαρξη της φοροδιαφυγής όσο και της παραοικονομίας, γεγονός που θα μπορούσε να αναπαρασταθεί με την μεταβλητή Π .

Η μεταβλητή αυτή μία αύξουσα συνάρτηση του μέσου φορολογικού συντελεστή, συνεπώς θα μπορούσε να γραφεί ως εξής $\Pi(d)$.

Η ύπαρξη της μεταβλητής αυτής δρα καταλυτικά αλλάζοντας όλες τις παραπάνω σχέσεις, οι οποίες και μετασχηματίζονται ως εξής:

Στη σχέση (2) έχουμε:

$T = d(Y - \Pi(d))$ (5) γεγονός που υποδηλώνει την μείωση των φορολογικών εσόδων. Αντικαθιστώντας στη σχέση (1), έχουμε μια άλλη μορφή του αποτελέσματος του κρατικού προϋπολογισμού. Με την απόσταση μεταξύ εσόδων και εξόδων να μεγαλώνει ακόμη περισσότερο.

$$B = d(Y - \Pi(d)) - G - Z \quad (6)$$

Στο σημείο αυτό θα πρέπει να διακριθεί το Y από το $(Y - \Pi)$, όπου το πρώτο παριστάνει το «δυναμικό» προϊόν της χώρας και το δεύτερο παριστάνει το προϊόν που τελικά εμφανίζεται στον κρατικό προϋπολογισμό.

Οι κρατικές δαπάνες G συνδέονται με το ύψος των δαπανών εξυπηρέτησης του χρέους Δ , τους μισθούς και τις συντάξεις W και τη δημόσια κατανάλωση C . Έτσι έχουμε:

$$G = \Delta + W + C \quad (7)$$

Οι κρατικές δαπάνες που αναφέρονται πιο πάνω είναι οι πραγματικές κρατικές δαπάνες, εκείνες δηλαδή που είναι απαραίτητες για την εύρυθμη λειτουργία του κράτους.

Το Z , δηλαδή η πολιτική σκοπιμότητα ψηφοθηρίας, όπως αυτή μπορεί να μετρηθεί εκφρασμένη σαν το ποσό εκείνο που δαπανά το κράτος για να καλύψει μισθούς σε υπεράριθμους κρατικούς υπαλλήλους. Η μεταβλητή αυτή θα μπορούσε να εκφραστεί σαν ένα άθροισμα του κόστους κάθε ψήφου, αν αυτή παρασταθεί ως $\sum_{i=1}^n c_i$, δεδομένου ότι πολλές από τις ψήφους έχουν μηδενικό κόστος για τον κρατικό προϋπολογισμό, η Z θα μπορούσε να γραφεί:

$$Z = \sum_{i=1}^n c_i \quad (8)$$

Μία ισοδύναμη συνάρτηση αυτού του μεγέθους είναι το Z να θεωρηθεί ως το άθροισμα του ποσού που αναλογεί σε κάθε έναν βουλευτή.

Η τελική μορφή του αποτελέσματος είναι:

$$B = d(Y - \Pi(d)) - G \quad (9)$$

Αντικαθιστώντας τη σχέση (4) στη σχέση (9), έχουμε:

$$B = d[(1+r+D)I+G +Z - \Pi(d)] - G - Z \quad (10)$$

Έχουμε το έλλειμμα ως συνάρτηση των δημοσίων δαπανών G.

$$(10) \rightarrow B = d(1+r+D)I+dG +dZ - d \Pi(d) - G - Z$$

$$B = d[(1+r+D)I+G +Z - \Pi(d)] - G - Z \quad (11)$$

Σε έναν ισοσκελισμένο προϋπολογισμό, όπου η μεταβλητή B γίνεται μηδέν η σχέση (10) μπορεί να γραφεί:

$0 = d[(1+r+D)I+G +Z - \Pi(d)] - G - Z$, γεγονός που συνεπάγεται ότι κάτω από την υπόθεση του ισοσκελισμένου προϋπολογισμού ο φορολογικός συντελεστής μπορεί να γραφεί :

$$d = \frac{G + Z}{[(1+r+D)I + G]}$$

$$\begin{aligned} &+ \\ &Z \\ &- \Pi(d) \\ &+ \\ &)) (12) \\ & \end{aligned}$$

Η σχέση (6) σε έναν ισοσκελισμένο προϋπολογισμό μπορεί να γραφεί

$$0 = d[Y - \Pi(d)] - G - Z \Rightarrow Y = \Pi(d) + G/d + Z/d \quad (13)$$

Από την παραπάνω σχέση προκύπτει ότι μία αύξηση του φορολογικού συντελεστή με δεδομένη αύξηση του ΑΕΠ θα οδηγούσε σε μικρότερη αύξηση των δημοσίων εσόδων, μικρότερη αύξηση του Z , αλλά μεγαλύτερη παραοικονομία, σε σχέση με τις αντίστοιχες μεταβολές ενός χαμηλότερου φορολογικού συντελεστή.

Το δημοσιονομικό έλλειμμα B δεν είναι συνδεδεμένο γραμμικά με το ρυθμό ανάπτυξης της ακαθάριστης παραγωγής, από το οποίο προκύπτει ότι και το χρέος μπορεί να αυξάνεται έστω και αν αυξάνεται το ΑΕΠ.

Το συμπέρασμα που προκύπτει από τις σχέσεις των μεταβλητών που καθορίζουν τα δημοσιονομικά είναι ότι η υψηλή φορολογία όχι μόνο σε περιόδους ύφεσης αλλά και σε περιόδους άνθησης δημιουργεί ανεπιθύμητες παρενέργειες σε πολλές μεταβλητές όπως τα ελλείμματα και η φοροδιαφυγή. Επί πλέον οι δαπάνες που καταβάλλονται για τη σκοπιμότητα της πολιτικής ψηφοθηρίας αυξάνουν τα ελλείμματα έστω και αν ο ρυθμός ανάπτυξης του ΑΕΠ είναι μεγαλύτερος από την αύξηση αυτών των δαπανών.

Οι αγορές εκείνο που αναλύουν όταν πρόκειται να αγοράσουν κρατικά ομόλογα μιας χώρας δεν είναι το ύψος του χρέους και η σχέση του με το ΑΕΠ. Εκείνο που εξετάζουν είναι τα θεμελιώδη στοιχεία της οικονομίας, έστω και αν τα εσωτερικά ελλείμματα είναι υψηλά. Αν αυτά είναι ισχυρά, με την έννοια ότι ο παραγωγικός ιστός, οι θεσμικές οικονομικές διαρθρώσεις και οι δεξιότητες του εργατικού δυναμικού αποδίδουν δυναμικά, τότε αυξάνοντας τα όρια της παραγωγικής τους δυναμικότητας, μπορούν να αντιμετωπίσουν οποιαδήποτε ελλείμματα. Άλλωστε οι αγορές ομολόγων κατά κύριο λόγο εξοφλούνται μετά

από δέκα και πλέον χρόνια. Τα παραδείγματα του Βελγίου και των ΗΠΑ αποδεικνύουν αυτόν τον ισχυρισμό.

Στην περίπτωση του ελληνικού χρέους οι θεσμικοί των αγορών εξετάζουν όλα τα δεδομένα ακόμα και την ποιότητα του κοινωνικού κεφαλαίου, δηλαδή την ικανότητα των Ελλήνων να οργανώνονται σε τάξεις θετικής συλλογικότητας όταν πρόκειται να αντιμετωπίσουν μεγάλα προβλήματα. (οι Έλληνες διαθέτουμε υψηλό κοινωνικό κεφάλαιο αλλά όταν πρόκειται να απειληθεί η εδαφική μας ακεραιότητα και τα εθνικά δίκαια και όχι η τσέπη μας).

Το ελληνικό χρέος με δεδομένα την ασθενή παραγωγική βάση και το χρόνο εξόφλησης, δεν είναι εξυπηρετήσιμο κατά κανένα τρόπο. Με αριθμούς αυτό φθάνει τα 350 δις ευρώ και η περίοδος αποπληρωμής είναι μόλις οκτώ χρόνια. Αν διαιρέσουμε τα δύο αυτά μεγέθη θα πρέπει να καταβάλλει η Ελλάδα 44 δις ευρώ για την εξυπηρέτηση του. Αν και δεν είναι ισόποσα κατανομημένα τα κεφάλαια αυτά στη χρονική διάρκεια ωστόσο αυτός είναι ο μέσος όρος των υποχρεώσεων. Αν δεχθούμε από την άλλη ότι τα δημόσια έσοδα είναι κοντά στα 55 δις ευρώ, κατ' έτος, τότε γίνεται φανερό ότι η εξυπηρέτηση του χρέους μόνο με ένα θαύμα γίνεται κατορθωτή. Κατά συνέπεια ο νέος δανεισμός είναι μια πρόσκαιρη λύση αλλά αυτός μακροπρόθεσμα δημιουργεί πολλαπλασιασμένα χρεωστικά βάρη. Στα οικονομικά δεδομένα θα πρέπει να πάρουμε υπ' όψιν μας πως η εθνική οικονομία συρρικνώνεται με γρήγορους ρυθμούς κάτι που σημαίνει πως ο λόγος χρέους / ΑΕΠ αυξάνεται. Το 2012 το χρέος θα φθάσει το 166% του ΑΕΠ.

Αν πάρουμε ως βάση το υπέρ αισιόδοξο σενάριο σύμφωνα με το οποίο η ακαθάριστη παραγωγή το 2012 θα αυξηθεί κατά 2% δηλαδή κατά 5 δις ευρώ, τότε η αναλογία χρέους / ΑΕΠ θα είναι 163%. Και πάλι το έλλειμμα δεν θα είναι εξυπηρετήσιμο. Αν οι ρυθμοί ανάπτυξης για τα επόμενα δέκα χρόνια είναι της τάξης του 4% και με την υπόθεση ότι το χρέος παραμένει σταθερό, δηλαδή τα επιπλέον δάνεια / βοήθεια από τους μηχανισμούς της Ένωσης αρχίζουν να αποπληρώνονται μετά από δέκα χρόνια περίοδο χάριτος, τότε το χρέος γίνεται αντιμετωπίσιμο γιατί το ΑΕΠ θα φθάσει, μετά δεκαετία τα 300 δις ευρώ περίπου ενώ το χρέος θα βρίσκεται στο 360 δις. Άρα το χρέος θα βρίσκεται στο 120% του ΑΕΠ. Πρέπει να σημειώσουμε πως η νέα δανειοδότηση από τον EFSF, θα κατευθυνθεί ολόκληρη προς την εξυπηρέτηση του παλιού χρέους, και η οποία θα αρχίσει να εξοφλείται μετά την πάροδο δεκαετίας ή και περισσότερο. Τελικά το χρέος μετά τις πρόσφατες αποφάσεις του Συμβουλίου κορυφής το παλιό χρέος θα εξοφληθεί, παραμένοντας όμως το νέο το οποίο είναι μικρότερο δηλαδή 83% του ΑΕΠ. Η καλή θέληση των εταιρών μας υπογραμμίστηκε με το παραπάνω αλλά και πάλι δεν είναι αρκετό. Είναι αναγκαία συνθήκη αλλά δεν είναι και ικανή. Εκείνο που θα κάνει την Ελλάδα αξιόχρεη με όρους αγοράς είναι να βαθύνει τις εσωτερικές μεταρρυθμίσεις ώστε να αναδιοργανώσει τους μηχανισμούς αξιοποίησης των εθνικών και ανθρώπινων πόρων. Αυτό αναντίρρητα θα της επιτρέψει να

επιτύχει ρυθμούς ανάπτυξης ακόμα και μεγαλύτερους από το 4% σε διαρκή βάση γιατί διαθέτει τα αναγκαία συγκριτικά πλεονεκτήματα που θέτει η νέα τάση της παγκόσμιας ζήτησης, (ενεργειακά, βιοδιατροφικά, αναψυχή, μεταφορές, κλπ).

Τα δεδομένα μπορεί να γίνουν ακόμα πιο ευνοϊκά αν λάβουμε υπ' όψιν μας πως είναι επιτρεπτό ένα λευκό χρέος της τάξης του 70% από τη συνθήκη του Μάαστριχτ. Τότε οι ρυθμοί μείωσης του χρέους μπορεί να γίνουν ακόμα πιο αργοί και να μικρύνει η περίοδος χάριτος. Τα εργαλεία ρύθμισης του χρέους όχι μόνο της Ελλάδας αλλά και των άλλων περιφερειακών χωρών είναι παρά πολλά. Έχουν μάλιστα χρησιμοποιηθεί αποδοτικά σε πάμπολες περιπτώσεις άλλων χωρών. Μ' αυτό θέλω να πω πως η οικονομική επιστήμη διαθέτει όλες τις λύσεις για την αντιμετώπιση του προβλήματος και μάλιστα με ανεπαίσθητες και αναπληρούμενες απώλειες για τους ομολογιούχους. Εκείνο που λείπει είναι η αποφασιστικότητα για τη λήψη πολιτικών αποφάσεων. Δηλαδή το πρόβλημα βρίσκεται στις ευρωπαϊκές κυβερνήσεις και κυρίως των μητροπολιτικών οι οποίες καθυστερούν στην επιλογή αυτής ή της άλλης λύσης. Επίσης πρόβλημα εντοπίζεται και στις περιφερειακές κυβερνήσεις οι οποίες και αυτές υπολογίζοντας το πολιτικό / κομματικό κόστος είτε παλινωδούν είτε καθυστερούν την ανάληψη υπεύθυνων δράσεων που θα αλλάξουν τις παραγωγικές σχέσεις και κρατικές λειτουργίες.